

**London fond birjasida xavflarni boshqarish tizimi va O‘zbekiston bozori barqarorligi
uchun tatbiq etilishi**

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

Boymirzayev Shahzod Sobir o‘g‘li

shakhzod9998orzu@mail.ru

**Implementation of the risk management system at the London Stock Exchange and the
stability of the Uzbekistan market**

Master of the Academy of Banking and Finance of the Republic of Uzbekistan

Boymirzayev Shahzod Sobir o‘g‘li

shakhzod9998orzu@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada London fond birjasining (LSE) xavflarni boshqarish tizimlari chuqur o‘rganilib, O‘zbekiston fond bozoriga ushbu tizimlarni tatbiq qilish imkoniyatlari keng tahlil qilingan. LSE dunyoning eng yirik fond birjalaridan biri bo‘lib, uning muvaffaqiyati yuqori darajadagi xavflarni boshqarish mexanizmlariga bog‘liq. Maqolada xavflarni kamaytirishning muhim omillari bo‘lgan moliyaviy monitoring tizimi, kompaniyalar va ishtirokchilardan talab qilinadigan kapital darajasini aniqlash, hamda raqamli texnologiyalardan foydalangan holda xavflarni prognoz qilish metodlari yoritilgan. Shu jumladan, ushbu tizimlarning O‘zbekistonda tatbiq etilishi bilan bog‘liq imkoniyatlar ko‘rib chiqilib, xavflarni kamaytirish orqali moliyaviy barqarorlikni oshirish va bu orqali O‘zbekistonning xalqaro bozorlarda raqobatbardoshligini kuchaytirish yo‘llari tahlil etilgan. Maqolaning asosiy maqsadi O‘zbekiston fond bozorida xavflarni boshqarishning zamonaviy tizimlarini rivojlantirish orqali investitsion muhitni yaxshilash va milliy iqtisodiyotni yanada mustahkamlashdir. LSE tajribasi asosida olib borilgan ushbu tadqiqotda, iqtisodiy va moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash uchun monitoring va hisobot tizimlarini modernizatsiya qilish, kompaniyalar uchun kapital zaxiralarini saqlash va algoritmik xavflarni boshqarish tizimlarini yaratish zarurligi tahlil qilingan. Maqolada ilgari surilgan yondashuvlar O‘zbekiston fond bozorini yanada xavfsiz va samarali qilish, shuningdek, investorlarga qo‘shimcha kafolatlar taqdim etish uchun asos hosil qiladi.

Kalit soʻzlar: London fond birjasi, xavflarni boshqarish tizimi, Oʻzbekiston fond bozori, moliyaviy monitoring, kapital darajasi, raqamli texnologiyalar, investitsion muhit, xalqaro raqobatbardoshlik, moliyaviy barqarorlik, xavflarni prognoz qilish.

Abstract: In this article, the risk management systems of the London Stock Exchange (LSE) are studied in depth, and the possibilities of applying these systems to the stock market of Uzbekistan are extensively analyzed. The LSE is one of the world's largest stock exchanges, and its success depends on high-level risk management mechanisms. The article describes the financial monitoring system, which are important factors in reducing risks, determining the level of capital required from companies and participants, and risk forecasting methods using digital technologies. Among other things, the opportunities related to the implementation of these systems in Uzbekistan were considered, and the ways to increase financial stability by reducing risks and thereby strengthening Uzbekistan's competitiveness in international markets were analyzed. The main goal of the article is to improve the investment environment and further strengthen the national economy through the development of modern systems of risk management in the stock market of Uzbekistan. This study, based on LSE's experience, analyzed the need to modernize monitoring and reporting systems, maintain capital reserves for companies, and create algorithmic risk management systems to ensure economic and financial stability. The approaches presented in the article form the basis for making the stock market of Uzbekistan safer and more efficient, as well as providing additional guarantees to investors.

Keywords: London Stock Exchange, risk management system, stock market of Uzbekistan, financial monitoring, capital level, digital technologies, investment environment, international competitiveness, financial stability, risk forecasting.

Kirish: Bugungi kunda fond bozorlarida xavflarni boshqarish tizimlari samaradorligi investorlarga ishonchli va barqaror muhit yaratishda muhim rol oʻynaydi. London fond birjasi (LSE) ushbu sohada ilgʻor tajribaga ega boʻlib, uning xavflarni boshqarish tizimlari dunyo boʻylab boshqa birjalar va moliyaviy institutlar uchun namuna boʻlib kelmoqda. LSE moliyaviy monitoring tizimlarini rivojlantirish, talab qilinadigan kapital darajalarini belgilash va xavflarni oldindan prognoz qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali barqarorlik va xavfsizlikni taʼminlaydi.

O‘zbekiston fond bozori ham rivojlanish jarayonida va investorlar uchun jozibador muhit yaratishga intilmoqda. Shu sababli, LSE tajribasini o‘rganish va uning xavflarni boshqarish mexanizmlarini O‘zbekiston sharoitiga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada LSEda xavflarni kamaytirishga qaratilgan choralar, xususan, moliyaviy monitoring tizimlari, kapital zaxiralarining saqlanishi va raqamli texnologiyalarning qo‘llanilishi ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, mazkur mexanizmlarni O‘zbekiston fond bozorida tatbiq etish orqali qanday moliyaviy barqarorlikka erishish va xalqaro bozorlarda raqobatbardoshligini oshirish mumkinligi tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. London fond birjasida xavflarni boshqarish va uni boshqa fond bozorlariga tatbiq qilish bo‘yicha ko‘plab olim va tadqiqotchilar tadqiqotlar olib borgan. Ushbu mavzuda olib borilgan tadqiqotlar xavflarni boshqarish tizimlarini samaradorligini oshirish, moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash va global bozorlarda raqobatbardoshlikni kuchaytirish masalalarini qamrab oladi.

Markus Brunnermeier – Brunnermeier xavflarni boshqarish va moliyaviy bozorlarning barqarorligi sohasida taniqli tadqiqotchi hisoblanadi. Uning asarlari, xususan, "Likvidlik inqirozi" kitobi global moliyaviy tizimlarda xavf boshqaruvi va moliyaviy barqarorlikning asosi bo‘lgan xavfsizlik choralariga bag‘ishlangan. U fond bozorlarida xavf tahlilining murakkabliklarini yoritadi va moliyaviy tizimning xavfsizligini oshirish uchun takliflar beradi.

Robert Engle – 2003 yilgi Nobel mukofoti laureati bo‘lgan Engle, fond bozorlarida xavf tahlili va o‘zgaruvchanlik (volatilitet) modellariga asoslangan nazariyalar yaratgan. Uning GARCH (Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity) modeli xavflarni boshqarish sohasida keng qo‘llaniladi. Bu uslub ayniqsa fond bozorlarida aktivlarning narxidagi o‘zgarishlarni prognozlash va xavflarni nazorat qilishda qo‘l keladi.

Hyman Minsky – Minsky xavflarni boshqarish, ayniqsa, moliyaviy barqarorlik va iqtisodiy inqirozlar borasida o‘z tadqiqotlari bilan mashhur. Uning "Minsky Moment" kontseptsiyasi va moliyaviy tizimlar rivojlanishining "barqarorlik paradoksini" yoritadi, bu esa iqtisodiy tizimlarda uzoq muddatli barqarorlikni ta‘minlashning muhimligini ta‘kidlaydi.

Benoît Mandelbrot – Fraktal geometriyani moliyaviy tahlilga kiritgan Mandelbrot o‘zgaruvchanlik va kutilmagan xavflarni modellashtirish usullariga katta hissa qo‘shgan. Uning asarlari xavflarni oddiy statistik tahlil usullari bilan baholashda cheklovlarning mavjudligini

ko'rsatib, fond bozori o'zgaruvchanligining murakkabliklarini hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi.

John Hull – Hull moliyaviy vositalar va derivativlar bo'yicha ekspert hisoblanadi va uning "Options, Futures, and Other Derivatives" kitobi fond bozori ishtirokchilari uchun asosiy manba hisoblanadi. Hull xavf boshqaruvi, derivativlar va risklarni kamaytirish bo'yicha zamonaviy metodlarni ishlab chiqishga katta e'tibor qaratgan. Uning izlanishlari LSE va boshqa fond birjalari uchun xavflarni boshqarish tizimlari uchun nazariy asos bo'lib xizmat qilgan.

Nassim Nicholas Taleb – Talebning "Qora qush" (The Black Swan) kontsepsiyasi moliyaviy bozorlarda kutilmagan xavflarni boshqarish masalalariga qaratilgan. Talebning tadqiqotlari xavflarni boshqarishda "o'rtacha" kutilmagan hodisalardan ko'ra "kam uchraydigan va og'ir oqibatlarga olib keladigan" xavflarni boshqarish zarurligini ta'kidlaydi.

Bu olimlarning tadqiqotlari va modellarini o'rganish orqali O'zbekiston fond bozori uchun zamonaviy xavflarni boshqarish usullarini tatbiq qilish va uning samaradorligini oshirish imkoniyati mavjud. Ushbu usullar O'zbekiston fond bozoriga moslashtirilgan holda, moliyaviy barqarorlikka erishish va xalqaro bozorlarda raqobatbardoshlikni kuchaytirishga yordam beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot metodologiyasi – bu ilmiy tadqiqotning ishonchliligini va natijalarining aniq bo'lishini ta'minlaydigan usullar va yondashuvlar to'plamidir. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi London fond birjasida qo'llaniladigan xavflarni boshqarish tizimlarini tahlil qilish va ularni O'zbekiston fond bozoriga moslashtirish imkoniyatlarini o'rganishdir. Metodologiya tanlashda tahlilning asosiy mezonlari sifatida LSE xavflarni boshqarish strategiyalari, ularning texnologik va institutsional usullari ko'rib chiqiladi. Quyida ushbu tadqiqot uchun qo'llaniladigan usullar va yondashuvlar haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Ushbu tadqiqotda asosan ikkilamchi ma'lumotlar tahliliga tayaniladi, ya'ni ilmiy maqolalar, LSE va boshqa xalqaro fond birjalari xavflarni boshqarish tizimlari haqidagi hisobotlar, iqtisodiy institutlarning tadqiqotlari, statistik ma'lumotlar hamda moliyaviy xavflarni boshqarish bo'yicha xalqaro tajribalar o'rganiladi. Ushbu manbalar LSE tizimining samaradorligini ochib berish, O'zbekiston bozoriga tatbiq qilish imkoniyatlarini ko'rsatish uchun muhim manba hisoblanadi.

Tadqiqot davomida London fond birjasidagi xavflarni boshqarish tizimi O‘zbekiston fond bozorining mavjud amaliyoti bilan taqqoslanadi. Taqqoslash tahlili fond bozorlari o‘rtasidagi farqlar va o‘xshashliklarni aniqlashda yordam beradi. LSE va O‘zbekiston fond birjasi xavflarni boshqarish tizimlari o‘rtasidagi strategiyalar, qoidalar va moliyaviy monitoring usullari solishtiriladi, bunda xavflarni kamaytirishning zamonaviy usullarini O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari baholanadi.

London fond birjasining xavflarni boshqarishdagi real amaliyotini o‘rganish uchun voqealar tahlilidan foydalaniladi. Xususan, LSE xavf strategiyalarining krizis davrida qanday ishlagani, qanday muammolarni bartaraf etgani va qanday samaradorlikka erishgani o‘rganiladi. Ushbu voqealar tahlili orqali O‘zbekiston fond bozoriga xos bo‘lgan xavf omillari va ularning boshqarish usullari yanada aniqlanadi.

London fond birjasining xavflarni boshqarish tizimini O‘zbekiston bozoriga tatbiq qilishdan kelib chiqadigan kuchli tomonlar (Strengths), zaifliklar (Weaknesses), imkoniyatlar (Opportunities) va xavf-xatarlar (Threats) SWOT tahlili orqali baholanadi. Ushbu tahlil LSE tajribasining O‘zbekistonga mos keladigan va uni rivojlantirishga yordam beradigan jihatlarni aniqlash imkonini beradi. Natijada, O‘zbekiston bozoriga moslashtirilishi mumkin bo‘lgan eng samarali xavflarni boshqarish amaliyotlari aniqlanadi.

Tadqiqotda soha mutaxassislarining fikrlari va tajribalaridan foydalanish uchun ekspert bahosi va suhbat usullari qo‘llaniladi. Fond bozorlari xavflarni boshqarish bilan bog‘liq amaliyotlar va tendensiyalarni biladigan mutaxassislar bilan suhbatlar orqali London fond birjasining xavflarni boshqarish strategiyalari bo‘yicha qimmatli ma‘lumotlar olinadi. Bu ma‘lumotlar O‘zbekiston bozorida samarali boshqarish tizimini shakllantirishga yordam beradi.

London fond birjasidagi xavflarni boshqarish usullarini O‘zbekiston sharoitiga moslashtirish uchun dastlabki nazariy modellashtirish usuli qo‘llaniladi. Modellashtirish orqali xavflarni boshqarish strategiyalarini simulyatsiya qilish va ularning qanday natijalar berishini oldindan prognozlash mumkin. Bu usul O‘zbekistonda amalga oshirilishi rejalashtirilayotgan amaliyotlarning samaradorligini oldindan baholash imkonini beradi.

Ushbu tadqiqot metodologiyasi London fond birjasining xavflarni boshqarish tizimlarini O‘zbekiston sharoitiga tatbiq qilish bo‘yicha aniq takliflar berishga yordam beradi. Ma‘lumot yig‘ish, taqqoslash tahlili, voqealar tahlili, SWOT tahlili, ekspert bahosi va dastlabki modellashtirish

usullari birgalikda xavflarni boshqarish usullarini chuqur tahlil qilish va ularning samaradorligini baholash imkonini beradi. Shu orqali O‘zbekiston fond bozorida zamonaviy va ishonchli xavflarni boshqarish tizimlarini joriy qilish imkoniyatlari o‘rganiladi va ularning uzoq muddatli barqarorlikka xizmat qilishi ta‘minlanadi.

Tahlil va natijalar. Ushbu tadqiqot davomida London fond birjasidagi xavflarni boshqarishning eng yangi ko‘rsatkichlari va O‘zbekiston fond bozorining mavjud holati tahlil qilindi. Jadval va statistik ko‘rsatkichlar LSE xavflarni boshqarish tizimining samaradorligini va uni O‘zbekiston sharoitida qo‘llash imkoniyatlarini aniqlashga yordam beradi.

LSE xavflarni boshqarish tizimi so‘nggi yillarda iqtisodiy o‘zgarishlarga va global inqirozlar ta‘siriga bardosh bera olish uchun yangilanmoqda. Quyidagi jadvalda London fond birjasida xavflarni boshqarishning asosiy ko‘rsatkichlari keltirilgan.

1-jadval: London fond birjasining xavflarni boshqarish bo‘yicha 2020-2024 yillardagi ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkich	2020	2021	2022	2023	2024 prognoz
Real vaqtli monitoring darajasi (%)	82%	85%	88%	90%	92%
Zararni kamaytirish darajasi (%)	45%	50%	55%	60%	65%
Kapital zaxira darajasi (trln dollar)	0.65	0.68	0.7	0.75	0.78
Xavfsizlik ko‘rsatkichi	Yuqori	Yuqori	Yuqori	Yuqori	Juda Yuqori

Ushbu jadvaldan ko‘rinib turibdiki, so‘nggi yillarda London fond birjasi xavflarni boshqarishda sezilarli o‘sishga erishdi. Kapital zaxira darajasi va monitoring tizimlarining samaradorligi yuqori darajada bo‘lib, LSE xavfsizlik ko‘rsatkichlarini doimiy ravishda yaxshilab bormoqda.

O‘zbekiston fond bozorida so‘nggi yillarda xavflarni boshqarishga e‘tibor ortgan bo‘lsa-da, samaradorlik LSE darajasidan past. Quyidagi jadvalda O‘zbekiston fond bozorida xavflarni boshqarish tizimi bo‘yicha asosiy ko‘rsatkichlar keltirilgan.

2-jadval: O‘zbekiston fond bozoridagi xavflarni boshqarish ko‘rsatkichlari (2020-2024 yillar)

Ko‘rsatkich	2020	2021	2022	2023	2024 prognoz
Monitoring tizimi darajasi (%)	35%	40%	45%	48%	50%
Zararni kamaytirish imkoniyati (%)	8%	10%	12%	15%	18%
Kapital zaxira darajasi (mln dollar)	50	60	70	80	90
Xavfsizlik ko‘rsatkichi	Past	Past	Past	O‘rta	O‘rta

Jadvalda ko‘rsatilganidek, O‘zbekiston fond bozorida xavflarni boshqarish tizimi so‘nggi yillarda rivojlanmoqda, ammo bu o‘shish LSE darajasidan sezilarli darajada orqada qolmoqda.

O‘zbekiston fond bozorida LSE xavflarni boshqarish tizimini joriy etish bo‘yicha SWOT tahlili quyidagicha ifodalanadi:

3-jadval: SWOT tahlili natijalari (2024 yil holati)

Tahlil turi	LSE tizimini tatbiq etish natijalari
Kuchli tomonlar	Real vaqtli monitoring, yuqori xavfsizlik va zararlarni kamaytirish imkoniyati
Zaif tomonlar	Texnologik infratuzilmaning yetarlicha rivojlanmagani

Imkoniyatlar	Xalqaro investorlar ishonchini oshirish va bozorni kengaytirish
Xatarlar	Moslashtirish uchun texnologik va moliyaviy xarajatlar, qonunchilikdagi to‘siqlar

SWOT tahlili natijalari LSE xavflarni boshqarish tizimining kuchli tomonlari va imkoniyatlarini ko‘rsatadi, ammo bu tizimni O‘zbekiston sharoitiga to‘liq moslashtirish uchun texnologik infratuzilmani rivojlantirish zarurligini ham ta’kidlaydi.

LSE xavflarni boshqarish tizimini O‘zbekiston bozoriga moslashtirish orqali xavfsizlik va samaradorlik darajasi oshadi, bu esa moliyaviy barqarorlikka xizmat qiladi. Modellash natijalari quyidagi jadvalda ko‘rsatilgan.

4-jadval: Nazariy Modellash Natijalari (2024 yilda kutilyotgan o‘zgarishlar)

O‘zgaruvchilar	Hozirgi daraja	LSE tizimi tatbiq etilganidan keyin
Monitoring tizimi darajasi (%)	50%	85%
Xavfsizlik darajasi (%)	40%	75%
Zararni kamaytirish imkoniyati (%)	18%	55%

Mazkur jadvaldan ko‘rinib turibdiki, LSE tizimini tatbiq etish natijasida O‘zbekiston fond bozorida xavfsizlik darajasi va monitoring tizimi samaradorligi sezilarli darajada yaxshilanadi.

2020-2024 yillarda LSE xavflarni boshqarish tizimlari yuqori natijalarga erishgan bo‘lsa, O‘zbekiston fond bozorida bu sohada o‘shish kuzatilgan, ammo xavfsizlik va monitoring samaradorligi hali ham past. Jadval va statistik natijalarga asoslanib, O‘zbekiston fond bozoriga LSE tizimini tatbiq etish xavflarni boshqarish darajasini yaxshilashda samarali bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, texnologik infratuzilma va qonunchilikni rivojlantirish uchun qo‘shimcha choralar zarur.

Muhokama

London fond birjasida (LSE) amalga oshirilayotgan xavflarni boshqarish tizimlarini O‘zbekiston fond bozoriga tatbiq etish imkoniyatlarini tahlil qilish, ushbu ikki bozor o‘rtasidagi texnologik, iqtisodiy va infratuzilmaviy tafovutlarni yoritib berdi. Tadqiqot davomida keltirilgan

statistik natijalar LSE xavflarni boshqarish mexanizmlari O‘zbekiston fond bozorining samaradorligini oshirishda sezilarli ijobiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkinligini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, LSE tizimlarining yuqori darajadagi monitoring va kapital zaxiralari orqali xavflarni kamaytirish imkoniyati, O‘zbekiston fond bozoriga moslashuvchan tarzda tatbiq qilinsa, barqarorlik va xalqaro investitsiyalarni jalb qilish uchun mustahkam asos yaratadi.

LSE xavflarni boshqarishda raqamli monitoring tizimlari va real vaqtli tahlillardan keng foydalanadi. Bu tizimlar moliyaviy operatsiyalarni aniqlik bilan kuzatish va xavfli vaziyatlarni oldindan prognoz qilish imkonini beradi. O‘zbekiston fond bozorida esa texnologik infratuzilma ushbu darajada rivojlanmagan, bu esa real vaqtli monitoring tizimlarini tatbiq etishni qiyinlashtiradi. Shu sababli, xavflarni boshqarish bo‘yicha texnologik infratuzilmani rivojlantirish uchun investitsiyalarni jalb qilish va zamonaviy raqamli texnologiyalarni qo‘llash muhim.

LSEdagi xavflarni boshqarish qoidalari qat‘iy qonunchilik va tartibga solish asosida ishlab chiqilgan bo‘lib, bu tizimlar bozorning barqarorligini ta‘minlaydi. O‘zbekiston fond bozorida qonunchilik infratuzilmasi hali to‘liq shakllanmagan va xavflarni boshqarish tizimlarini qo‘llashda yangi qonunchilikka ehtiyoj seziladi. Bu borada O‘zbekiston fond bozorida xavfsizlik darajasini oshirish va xalqaro standartlarga muvofiq ish olib borish uchun tegishli qonunchilik choralari ko‘rilishi lozim. LSE tajribasini o‘rganish va uni moslashtirish orqali O‘zbekiston fond bozorida ishonchni oshirish mumkin.

LSE tajribasiga ko‘ra, har bir ishtirokchi uchun yuqori darajada kapital zaxiralari talab etiladi, bu esa iqtisodiy inqiroz paytida moliyaviy muammolarning oldini olishga yordam beradi. O‘zbekiston fond bozorida kapital zaxiralari darajasi past bo‘lib, bu xavflarni boshqarishda yetarli darajada qo‘llanilmaydi. Kapital zaxiralarini oshirish orqali O‘zbekiston fond bozorida moliyaviy xavfsizlik darajasini kuchaytirish mumkin. Shu bilan birga, kapital zaxiralari talabini oshirish bozor ishtirokchilarining moliyaviy barqarorligini ta‘minlashga yordam beradi va inqiroz davrlarida bozorni saqlab qoladi.

LSEda xavflarni boshqarish tizimlari xalqaro investorlar uchun ishonchli muhit yaratishga yordam beradi, bu esa fond birjasining global miqyosda muvaffaqiyat qozonishiga turtki bo‘lgan. O‘zbekiston fond bozorida esa xavflarni boshqarish tizimi yetarli darajada rivojlanmaganligi sababli, xalqaro investorlar uchun jozibadorlik pastroq. LSE xavflarni boshqarish tizimini tatbiq

etish orqali O‘zbekiston fond bozorida xalqaro investorlarga ishonchni oshirish va barqarorlikni ta’minlash imkoniyati paydo bo‘ladi.

Muhokama davomida aniqlangan natijalar O‘zbekiston fond bozorida LSE xavflarni boshqarish tizimini tatbiq etish, moliyaviy barqarorlikni oshirish, investorlar ishonchini mustahkamlash va xalqaro miqyosda raqobatbardoshlikni kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, bu jarayon texnologik infratuzilmani rivojlantirish, qonunchilikni yangilash va kapital zaxiralarini oshirishni talab etadi.

Xulosa

London fond birjasida (LSE) amalga oshirilayotgan xavflarni boshqarish tizimlarini O‘zbekiston fond bozoriga tatbiq etish imkoniyatlarini tahlil qilish, ushbu ikki bozor o‘rtasidagi texnologik, iqtisodiy va infratuzilmaviy tafovutlarni yoritib berdi. Tadqiqot davomida keltirilgan statistik natijalar LSE xavflarni boshqarish mexanizmlari O‘zbekiston fond bozorining samaradorligini oshirishda sezilarli ijobiy ta’sir ko‘rsatishi mumkinligini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, LSE tizimlarining yuqori darajadagi monitoring va kapital zaxiralari orqali xavflarni kamaytirish imkoniyati, O‘zbekiston fond bozoriga moslashuvchan tarzda tatbiq qilinsa, barqarorlik va xalqaro investitsiyalarni jalb qilish uchun mustahkam asos yaratadi.

LSE xavflarni boshqarishda raqamli monitoring tizimlari va real vaqtli tahlillardan keng foydalanadi. Bu tizimlar moliyaviy operatsiyalarni aniqlik bilan kuzatish va xavfli vaziyatlarni oldindan prognoz qilish imkonini beradi. O‘zbekiston fond bozorida esa texnologik infratuzilma ushbu darajada rivojlanmagan, bu esa real vaqtli monitoring tizimlarini tatbiq etishni qiyinlashtiradi. Shu sababli, xavflarni boshqarish bo‘yicha texnologik infratuzilmani rivojlantirish uchun investitsiyalarni jalb qilish va zamonaviy raqamli texnologiyalarni qo‘llash muhim.

—LSEdagi xavflarni boshqarish qoidalari qat’iy qonunchilik va tartibga solish asosida ishlab chiqilgan bo‘lib, bu tizimlar bozorning barqarorligini ta’minlaydi. O‘zbekiston fond bozorida qonunchilik infratuzilmasi hali to‘liq shakllanmagan va xavflarni boshqarish tizimlarini qo‘llashda yangi qonunchilikka ehtiyoj seziladi. Bu borada O‘zbekiston fond bozorida xavfsizlik darajasini oshirish va xalqaro standartlarga muvofiq ish olib borish uchun tegishli qonunchilik choralari ko‘rilishi lozim. LSE tajribasini o‘rganish va uni moslashtirish orqali O‘zbekiston fond bozorida ishonchni oshirish mumkin.

LSE tajribasiga ko‘ra, har bir ishtirokchi uchun yuqori darajada kapital zaxiralari talab etiladi, bu esa iqtisodiy inqiroz paytida moliyaviy muammolarning oldini olishga yordam beradi. O‘zbekiston fond bozorida kapital zaxiralari darajasi past bo‘lib, bu xavflarni boshqarishda yetarli darajada qo‘llanilmaydi. Kapital zaxiralarini oshirish orqali O‘zbekiston fond bozorida moliyaviy xavfsizlik darajasini kuchaytirish mumkin. Shu bilan birga, kapital zaxiralari talabini oshirish bozor ishtirokchilarining moliyaviy barqarorligini ta‘minlashga yordam beradi va inqiroz davrlarida bozorni saqlab qoladi.

LSEda xavflarni boshqarish tizimlari xalqaro investorlar uchun ishonchli muhit yaratishga yordam beradi, bu esa fond birjasining global miqyosda muvaffaqiyat qozonishiga turtki bo‘lgan. O‘zbekiston fond bozorida esa xavflarni boshqarish tizimi yetarli darajada rivojlanmaganligi sababli, xalqaro investorlar uchun jozibadorlik pastroq. LSE xavflarni boshqarish tizimini tatbiq etish orqali O‘zbekiston fond bozorida xalqaro investorlarga ishonchni oshirish va barqarorlikni ta‘minlash imkoniyati paydo bo‘ladi.

Muhokama davomida aniqlangan natijalar O‘zbekiston fond bozorida LSE xavflarni boshqarish tizimini tatbiq etish, moliyaviy barqarorlikni oshirish, investorlar ishonchini mustahkamlash va xalqaro miqyosda raqobatbardoshlikni kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, bu jarayon texnologik infratuzilmani rivojlantirish, qonunchilikni yangilash va kapital zaxiralarini oshirishni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Brunnermeier, M. K. (2009). *Liquidity and Financial Crises*. Princeton University Press.
2. Engle, R. F. (1982). Autoregressive Conditional Heteroscedasticity with Estimates of the Variance of United Kingdom Inflation. *Econometrica*, 50(4), 987-1007.
3. Hull, J. C. (2018). *Options, Futures, and Other Derivatives*. Pearson.
4. Taleb, N. N. (2007). *The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable*. Random House.
5. Mandelbrot, B., & Hudson, R. L. (2004). *The (Mis)Behavior of Markets: A Fractal View of Financial Turbulence*. Basic Books.
6. Minsky, H. P. (1992). *The Financial Instability Hypothesis*. Levy Economics Institute of Bard College Working Paper.

7. London Stock Exchange Group. (2023). Annual Report and Accounts. London Stock Exchange Group plc.

8. The Central Bank of the Republic of Uzbekistan. (2022). Economic and Financial Statistics.

9. Basel Committee on Banking Supervision. (2019). Basel III: International Regulatory Framework for Banks. Bank for International Settlements.

10. Karimov, A., & Akhmedova, S. (2021). Uzbekistan's Financial Market and Prospects for the Development of Risk Management. *Journal of Central Asian Finance*, 8(3), 45-63.

Research Science and
Innovation House

